

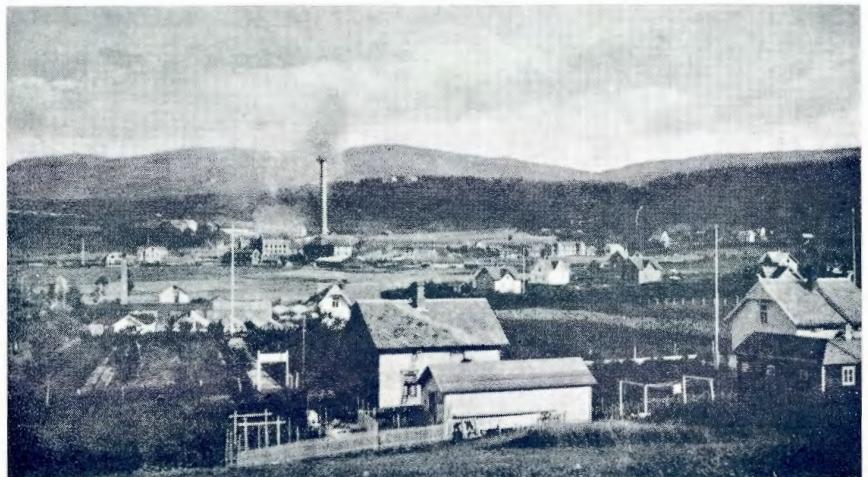
Ranheims- NYTT

For full kraft -

MARS 1962

NR. 1 - 7. ÅRGANG

I 1920 var det adskillig glissent mellom husene på Ranheim

INNHOLD

side:

Ny fase i pensjons-	
spørsmålet	1
Jonsvannet som drikke-	
vannskilde	5
Av Ranheim Papir-	
fabriks historie	11
Diplomarbeide	14
Kongens fortjenst-	
medalje	18
Industrivernet i vår	
bedrift	21
Slekters gang	26
Personalia, idrett m. m.	

*

Omslagsbilde:

Fra bedriftsrennet 28/1
1961.

*

Redaksjonskomiteen:

*Th. Overwien
Eivind Ahlberg
Tormod Borstad
Tor Schjetne*

Redaktør:

Brynjulf Moksnes

Bedriftsavis for **A/S RANHEIM PAPIRFABRIK** **RANHEIM**

Ny fase i pensjonsspørsmålet

Bestrebelsene for å skaffe arbeiderne ved A/S Ranheim Papirfabrik en tilfredsstillende pensjonsordning har nettopp feiret sitt 25-års jubileum (Olav Fossen og denne artikkels forfatter feirer samtidig 25-års jubileum som styremedlemmer i pensjonskasse og pensjonsfond) og da vi nå står foran en radikal løsning av spørsmålet på organisasjons- og landsbasis, kan det være grunn til å se litt tilbake på hva som er gjort og hva som nå settes ut i livet.

I forbindelse med en betydelig rasjonalisering av sodahusdriften i 1936 — innførelse av et helt nytt system, relativt mere radikalt enn flyttingen til nytt soda-hus i 1958, ble det en god del ledig arbeidskraft som det var vanskelig på den tid å skaffe annet arbeide. Mange av de som var blitt ledige hadde bare få år igjen til de etter vanlig beregning likevel måtte slutte i arbeidslivet. Bedriften tok i den forbindelse initiativet til stiftelse av en «A/S Ranheim Papirfabriks Arbeideres Pensjonskasse». Konstituerende møte ble holdt 19. mai 1936 på bedriftens kontor og styre valgt. Vedtekter ble vedtatt, herunder aldersgrense 70 år, men i tillegg skulle de ledige fra det gamle sodahus

også pensjoneres med kr. 600,— pr. år. Arbeiderne skulle innbetale 25 øre pr. uke og bedriften det øvrige.

Pensjonskassen fikk en meget kort levetid og det skyldtes innføring av den alminnelige alderstrygd fra 1. juli 1937. I sine første bestemmelser tillot alderstrygden bare lite av såkalt «friinntekt», og man fant ut at omkostningene til pensjonskassens drift bare sparte det offentlige for omtrent samme beløp. Kassen ble derfor oppløst på et dårlig besøkt medlemsmøte i Folkets Hus søndag 4. juli 1937. Forutsetningen var at bedriften fortsatt bar pensjoneringsutgiftene for de som ble ledige i det gamle sodahuset.

Det neste, viktige skritt i pensjonssakens løsning fant sted på kontoret den 18. februar 1942. Her ble det nemlig holdt konstituerende styremøte i det fremdeles eksisterende — og man må vel kunne si: blomstrende — «A.s Ranheim Papirfabiks Pensjonsfond For Arbeidere».

Fondets tilblivelse skyldtes en styrebeslutning i A.s R. P. den 2. november 1940 hvorved det ble avsatt kr. 10.000,— til grunnkapital for fondet. Sosialdepartementet godkjendte 3. desember 1940 vedtekter for dette.

De tilstedeværende den 18. februar var alle klar over at med de forhåndenværende midler, var det hensiktsløst å drøfte en fast pensjonsordning på lenge.

Men fondet grodde. Bedriften bevilget ved sine årsoppgjør stadig større beløp til fondet, bl. a. i årene 1947 og 1948 kr. 200.000,— hvert år, 1949 kr. 300.000,— og endelig i årene 1950—1952 hvert år med kr. 400.000,—. Men så var det slutt. Fabrikkens stadig større ombygninger krevde all tilgjengelig kapital og den stadig omseggripende inflasjon gjorde det klart at det ikke var mulig ad denne veg å bygge opp en premiereserve som på lange tider kunne danne ryggraden i en vordende pensjonsordning.

Allikevel har fondet vokset bra, idet renteavkastningen som i de første etterkrigsårene lå mellom $2\frac{1}{2}$ og 3 %, etter hvert er kommet opp i vel 5 % og kapitalen var ved siste årsskifte hele 3 mill. kroner.

Fra og med 1951 besluttet fondets styre å benytte en del av den årlige avkastning til pensjonsformål. Dette ga statuettene adgang til. Stort sett gikk ordningen ut på å yde pensjoner for ett år ad gangen til arbeidere som etter fylte 70 år sluttet i bedriftens tjeneste etter 1 januar 1946. Pensjon for ektepar ble satt til kr. 600,— pr. år, mens enslige fikk kr. 420,—. Det ble også fastsatt satser for enkepensjon og barnehjem.

Fra og med 1953 ble ovennevnte satser hevet til henholdsvis kr. 720,—

og kr. 600.— likesom de øvrige pensjoner ble hevet. Dette ble praktisert helt fram til og med 1959, men vel og merke på den måte at hvert eneste år tilbakebetalte bedriften de utbetalte pensjoner, slik at renteavkastningen i sin helhet ble tillagt fondet. For året 1959 var de samlede ydelsene kommet opp i ca. kr. 45.000,— pr. år.

I sin festale ved 75-årsjubileet på Hotel Prinsen 12. september 1959 sa styrets formann, direktør Thorry Kiær, bl. a.: «I tillegg til det gratiale og det Ranheims-fat som dere nå har fått, har jeg den glede å kunne meddele at vårt styre har besluttet å innføre regulativ fra 1. januar 1960 for ytelse av pensjoner til funksjonærer og arbeidere. Dette innebærer ikke at våre pensjonsfond går over til pensjonskasser, men at bedriften påtar seg de årlige pensjonsutgifter uten medvirkning av de ansatte. I dårlige år for fabrikken kan det bli aktuelt å disponere noe av pensjonsfondets avkastning, men normalt vil alle pensjonsutgifter bæres av bedriften.

Fordelene ved den nye ordning blir noe høyere pensjoner enn hittil, dertil vil den enkelte vite hva han har å regne med.

Regulativet er under utarbeidelse i samarbeid med vår konsulent og vil bli bekjendtgjort senere i år».

De nye satser som fremdeles praktiseres, gikk bl. a. ut på: Etter minst 30 års tjenestetid fikk enslige over 70 år kr. 1080,— pr. år, gifte menn kr. 1200,— og kvinner under 70 år. kr. 3000,—. Hertil kommer enke- og barnepensjon.

*

Ved tariffrevisjonen i 1958 ble NAF og LO i prinsippet enige om å etablere en pensjonsordning for arbeidstakerne. Den komité som deretter ble nedsatt, avgav sin innstilling i november 1960 og foreslo at de to hovedorganisasjonene skulle slutte en avtale om tariffestet pensjon. En slik avtale ble undertegnet 9. desember 1960, og dermed er det fra 1. januar 1962 blitt en tariffplikt for bedrifter tilsluttet NAF — deriblant også vår bedrift — å skaffe arbeidstakerne pensjon overensstemmende med avtalen.

Denne pensjonsplikten kan oppfylles på én av tre måter:

1. Ved opprettelse av egen pensjonskasse ved bedriften.
2. Ved at bedriften tegner pensjonsforsikring for sine arbeidstakere.

3. Ved at arbeidstakerne innmeldes som medlemmer i den nyopprettede «Fellesordning for tariffestet pensjon» (FTP).

Dersom man ønsker å velge alt. 1 eller 2, må man søke FTP's styre om godkjennelse av en sådan bedriftsvis ordning, som da må være like god som FTP-ordningen. Unnlater man i tilfelle å søke slik godkjennelse, er bedriften automatisk med i FTP. Ved Ranheim er det ikke tatt endelig stilling til medlemsskap i FTP eller bedriftsvis ordning, bl. a. på grunn av at bestemmelsene fra departementets side med hensyn til pensjonsfondets videre skjebne ved tilslutning til FTP ennå ikke er fastlagt. For bedrifter med oppsamlingsfond er derfor fristen for å søke godkjennelse av en

pensjonsordning utenom FTP, for lengst til 1. juli 1962.

Imidlertid er vi forpliktet til alle rede fra 1. januar 1962 å foreta premietrekk til FTP.

Alle time- og ukelønnede arbeidere som den 31. desember 1961 ikke har fylt 68 år, blir trukket med kr. 1,50 pr. uke til FTP. Bedriften skal på sin side skyte til kr. 3,— pr. uke for hver ansatt. Aldersgrensen nedad er 20 år.

Premien til FTP går i sin helhet til trygdekassen. Av praktiske grunner vil pensjonspremien bli slått sammen med trygdepremien, som fra 1. januar 1962 følgelig vil øke med kr. 1,50 pr. uke.

Skulle det før 1. juli 1962 bli vedtatt at vi skal stå utenfor FTP, vil den innstrukne premie bli tilbakebetalt av FTP og overført til den bedrifts- vise ordning man måtte bestemme seg for.

For FTP gjelder forøvrig følgende regler:

Pensjonsalder er 70 år både for kvinner og menn. Rett til full alderspensjon krever en pensjonsgivende tjenestetid på 2000 premieuker (ca. 40 år) i FTP, men ikke nødvendigvis i samme bedrift. I FTP regnes tjenestetid i hvilken som helst bedrift tilsluttet FTP. Ved kortere tjenestetid enn 2000 uker avkortes pensjonen forholdsmessig.

Full alderspensjon er kr. 2400 kr. pr. år. Enkepensjonen er begrenset oppad til 1500 kroner pr. år, tidligst fra enkens fylte 60 år, og ikke til enker som får alders- eller uførhets- trygd. Til enker som er under 60 år vedmannens død, ytes engangsstønad tilsvarende to års enkepensjon. For hvert barn under 18 år som enken forsørger, ydes engangsstønad som utgjør ett års enkepensjon. Det er forutsetningen at også enkepensjoner skal avkortes hvis mannen ikke har hatt eller ville ha fått tilstrekkelig mange premieuker for å oppnå full pensjon. Etter dette vil en enke under 58 år med to barn under 18 år få høyst 6000 kroner i overgangsstøtte. Hun må deretter vente til hun blir 60 år før hun får vanlig enkepensjon.

Arbeidstakere født i 1892 og 1893 kommer ikke med i FTP. De første pensjonsutbetalinger fra FTP vil

finne sted for dem som går av ved 70 års alder etter 1. januar 1964.

Det ble nevnt ovenfor at man måtte ha 40 års tjenestetid i FTP for å få full alderspensjon. Det vil således bare være arbeidstakere som var under 30 år den 31. desember 1961 som kunne oppnå full pensjon. Imidlertid er det i FTP etablert en ordning med overkompenasjon, slik at alle arbeidstakere som er under 45 år den 31. desember 1961 vil få full alderspensjon (2400 kroner). For de eldre arbeidstakere blir pensjonene som følger:

Alder pr. 31/12-61 ikke over	Alderspensjon pr. år
50 år	1920 kroner
55 år	1440 »
60 år	1140 »
65 år	840 »
68 år	720 »

Det er meningen at avtalen om FTP skal være uendret de første fem årene. Deretter kan man ta opp forhandlinger om eventuelle endringer. Man forutsetter at pensjonsbeløpene skal kunne heves ikke bare i takt med en mulig stigning i prisnivået, men også etterhvert som produktivitet og levestandard øker. På den annen side betyr naturligvis dette at premien til FTP vil måtte stige for å kunne oppnå de ønskede forbedringer.

Det vil bemerknes at mens full alderspensjon (etter 2000 medlemsuker og fylte 70 år) er det dobbelte av hva vi i dag utbetaler i pensjon for ektepar, er f. eks. enkepensjonen lavere, og det samme gjelder den såkalte familiedekning. Det er ennå uklart i hvilken utstrekning avkastningen av vårt pensjonsfond kan benyttes til slike formål, eventuelt til opprettet holdelse av nåværende pensjoner for dem som ikke oppnår mere enn redusert pensjon i FTP (særlig de som pr. 31. des. 1961 er over 60 år). Spørsmålet om hvilke regler som vil bli fastsatt for anvendelse av pensjonsfond, er for tiden under utredning og ventes avgjort med det første.

Innen 1. juli i år må vi altså ta standpunkt til om vi foretrekker en pensjonsordning godkjent som «privat tjenestepensjonsordning etter skattelovene». Dette er en ordning

som bygger på premiereservesystemet, og medlemmene skal ha elendomsrett til opptjente pensjonsrettigheter. Medlemmene av pensjonsordningen (d.v.s. fabrikkens arbeidere), representert ved sine tillitsmenn, skal i så tilfelle være enig i at bedriften står utenfor FTP. Oppnåes ikke enighet om dette, avgjøres spørsmålet av FTP's styre.

Annen del av denne artikkelen er skrevet etter mønster av en tilsvarende artikkelen i bedriftsorganet «Stavanger-Staal» nr. 4 — 1961 og forfattet av herr Harald Rysst.

Th. Overvien

Jonsvannet som drikkevannskilde for Trondheim og Strinda

Den prikkete linje viser inntakstunnelen ved Valsetbakken

I Ranheims-Nytt nr. 1 - 1959 redde gjorde vi for en av de mange Jonsvannssaker: Den utvidede regulering av vassdraget. Ennå verserer to saker om Jonsvannet: 1) Lovligheten av vår regulering ned til kote 147.60 (140 cm's regulering) og 2) Trondheim og Strinda kommuners ekspropriasjons-sak om avgivelse av drikkevann til de

to kommuner. Det er sistnevnte sak vi skal behandle i nærværende artikkkel.

Det tør være kjent at vår bedrift allerede i 1940 inngikk en avtale med Strinda kommune om levering av inn til 600.000 m³ drikkevann fra Nydammen til Strinda Vassverk. Allerede etter noen få år viste det seg at kvan-

tumet var for snautt tiltatt, og vi har gått — mere eller mindre tvungen — med på å levere stadig større kvanta, slik at Vassverket i senere år har tappet omtrent fire ganger så meget som avtalen av 1940 stipulerte. Og Strindas forbruk øker stadig i takt med boligbyggingen og med det større forbruk som følger installasjon av bad og w.c. i eldre hus.

Også Trondheim kommune har kommet tilkort med sine gamle vannverksanlegg tilfross for at befolkningstilveksten nærmest er stagnert. Men også i byen er vannforbruket i sterkt økende, hvortil selv sagt industrien er sterkt medvirkende. Det har i etterkrigsårene vært flere vannkriser såvel for byen som for Strinda med sparekampanjer og trussel om avstengninger.

Så kostbart som det er å bygge vannverk for større befolkningskoncentrasjoner falt det naturlig at de to kommuner søkte å løse denne store sak i fellesskap. Og den 14. feb. 1957 henvendte byingeniøren i Trondheim seg til oss med anmodning om at den konsulent som de to kommuner hadde engasjert i fellesskap, sivilingeniør Elliot Strømme, Oslo, måtte få de opplysninger han måtte anmode om og som vi eventuelt kunne skaffe ham.

Det ante oss straks at det var Jonsvannet det måtte holde for. Ingeniør Strømme fikk de opplysningene vi satt inne med og foretok ellers en grundig analyse av Jonsvannet som framtidig drikkevannskilde for kommunene. Han vurderte forøvrig også Nidelven som han i sin innstilling av 9. april 1957 anbefalte som den framtidige vannkilde for de to kommuner. Om Jonsvannet uttalte han: «En vurdering av kommunenes og Ranheim Papirfabriks vannforbruk i framtida har gitt som resultat at Jonsvannets kapasitet ikke var tilstrekkelig til å sikre begges vannforsyning. Undersøkelsen er bygget på noe usikre data vedrørende Jonsvannets kapasitet. Selv om vi antar en vesentlig høyere nedbør i nedslagsfeltet enn de benyttede observasjoner gir grunn til å anta, blir kapasiteten i snaueste laget, og vi har intet til å møte en ufortsatt stigning i forbruket med».

Vårt håp om at den hellige grav nå

var vel bevart, viste seg dessverre å bli gjort til skamme. Jonsvannets vannherligheter er jo en av de fundamenter vår bedrift er bygget på, det har vi jo over 77 års erfaring for. Vann og kraft er avgjørende faktorer i produksjon av cellulose og papir. Turbinkraften kan riktig nok erstattes med andre former for kraft, f. eks. elektrisitet. Men fabrikasjonsvannet eller produksjonsvannet som det også kalles, kan ikke erstattes. Det var ikke så farlig å inngå en avtale i sin tid med Strinda kommune om levering av ca. 20 l/sek, men denne gang dreier det seg om det 20-dobbelte eller 400 l/sek.

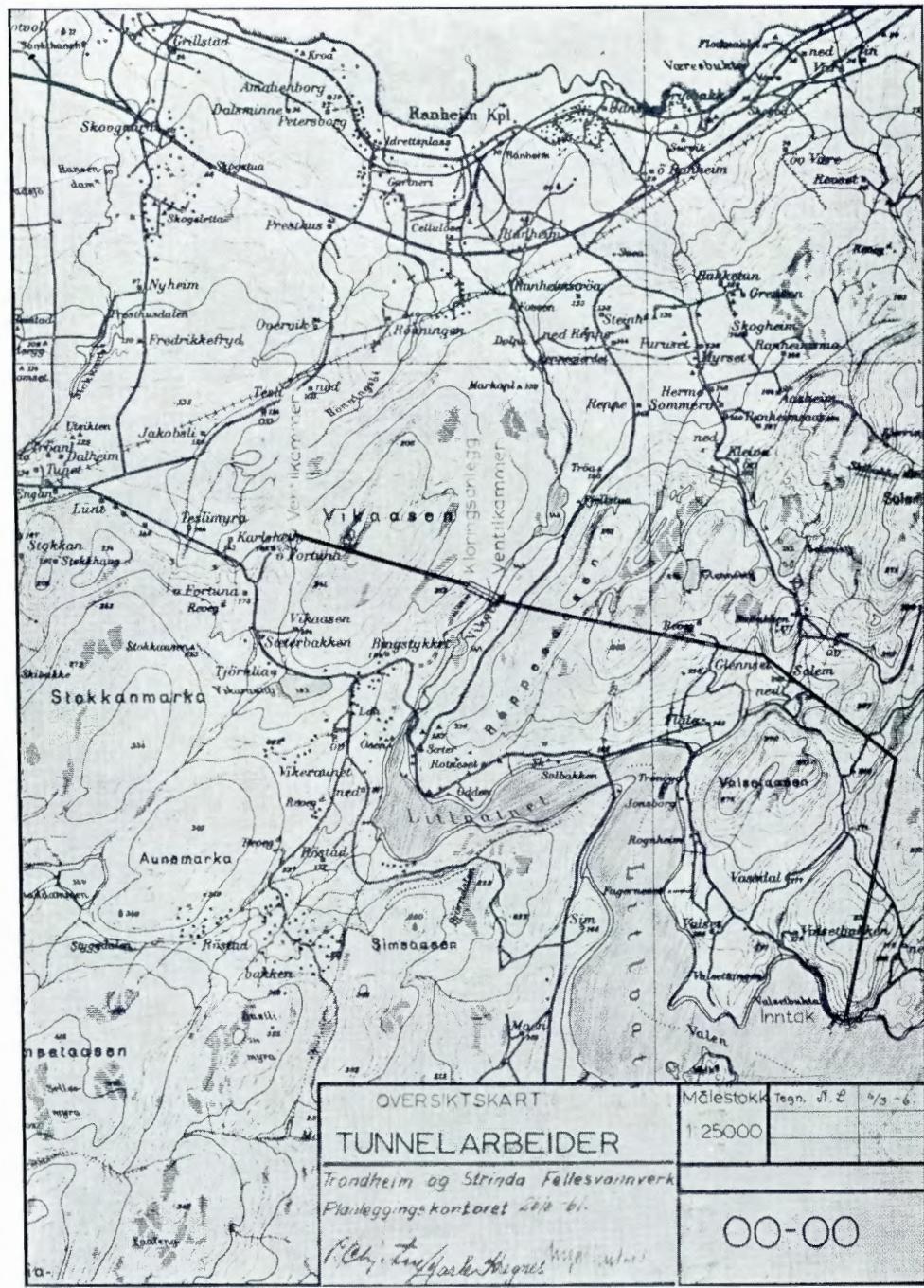
Vannet fra Nidelven viste seg å være Jonsvannet totalt underlegent med hensyn til kvalitet som drikkevann. Dertil ble Nidelv-prosjektet svært dyrt, ca. 6 mill. kr. dyrere fullt utbygget.

Man kom så på en ny ide, nemlig å kombinere drikkevannsforsyningen med løsning av den gamle plan om overføring av Selbusjøens vann til Jonsvannet, med anlegg av en ny kraftstasjon under dagen og avløpstunnel med avløp i fjorden ved Ranheim.

Prosjektet skilte seg imidlertid fra det gamle ved at Nidelven ikke skulle tørrlegges men få en konstant vannføring og de gamle kraftstasjoner plus Fjærumsfossen bibeholdes. Allikevel skulle en betydelig vannmengde ledes gjennom en tunnel av 6—7 km lengde fra Selbusjøen til Jonsvannet. Vannverkets behov ville selvfølgelig bli bagatellmessig mot den nye kraftstasjonen, og på denne måte skulle man kunne slå to fluer i ett smekk.

Den fortrolte drikkevannssituasjonen vinteren 1958/59 bragte fart i sakene. På initiativ av Strinda kommune ble spørsmålet tatt opp om samarbeide mellom de to kommuner om løsning av vannverksaken. Samarbeidsnemnda anbefalte det og på vårsiden 1959 ble det oppnevnt en «Komite for felles vannverk Trondheim—Strinda». Allerede i begynnelsen av juli måned anmodet komiteen vår bedrift om å ta standpunkt til om det var mulighet for å komme fram

Neste side: Kart som viser hvor tunnelen skal gå.

til en ny overenskomst om vannuttak fra Jonsvannet. I vårt svar ga vi uttrykk for at det som interesserte oss var at vi ble sikret fabrikasjonsvann nå og i framtida og at vi fikk vederlag for tap av vann til kraftproduksjon i form av elektrisk kraft. Videre måtte planene fremmes ved ekspropriasjon og prøves under skjønn på vanlig måte.

Det ble byingeniørens kontor i Trondheim som utredet vannverks-spørsmålene for Vannverkskomiteen. Vi møtte byingeniøren og hans nærmeste medarbeidere i en rekke konferanser og dessverre viste det seg at vårt håp om løsning av vannverksaken ved samtidig sprengning av tunnelen fra Selbusjøen til Jonsvannet ikke ville gå i oppfyllelse. En slik tunnel ville kunne sikre praktisk talt jevn vannstand i Jonsvannet året rundt og våre vannsorger ville for alltid være forbi. Riktignok ville vi ikke ha krav på mere vann enn det Jonsvannets eget nedslagsfelt skaffet, men vi regnet med at under vanskelige nedbørsforhold, måtte det kunne la seg gjøre å skaffe det vann fra Selbusjøen som trengtes for å opprettholde driften her og som ville være for en skvett å regne for Selbusjøen.

Imidlertid fant vannverkskomiteen ut at omkostningene ved tunnel-sprengning fikk utstā — kanskje til 1975 — eller til det viste seg absolutt nødvendig & gjennomføre prosjektet.

I mellomtiden var professor Vidkun Hveding ved N.T.H. (senere utnevnt til adm. direktør for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet) anmodet om å uttale seg om Jonsvannets kapasitet. Med hensyn til det midlere avløp, kom han til det samme som ing. Strømme og som stemmer med våre egne erfaringer: ca. 2000 l/sek. Men det er de dårlige år som er avgjørende og Hveding kom til en minstevannsføring på 1470 l/sek. ved den nåværende regulering eller litt mere enn det vi selv hadde kommet til. Man er nå enige om at vassdraget selv i dårlige år vil kunne levere ca. 1400 l/sek.

Vannverkskomiteen har kalkulert med at man vil trenge ca 400 l/sek. fra Jonsvannet fram til 1975. Spørsmålet er da om de resterende 1000 l/sek. er tilstrekkelig til Ranheims

drift. Om dette har det stått strid. Vel er 1000 l/sek. tilstrekkelig for den produksjon vi regner med å få når de nå besluttede investeringer er gjennomført, men vi har hele tiden med kraft hevdet av man må ikke binde Ranheims produksjon ved statiske betrakninger. Ser vi tilbake, finner vi en stadig produksjonsvekst gjennom årene og det ville være en ulykke for Ranheim å måtte resignere på nåværende nivå. Det skjer ute i verden en stadig utvikling mot større enheter og en stagnasjon her kan få skadelige konsekvenser.

I september 1960 sendte så de to kommuner inn en søknad til departementet om tillatelse etter vassdragslovens § 17 til å ekspropriere det som trengtes av vann, grunn og rettigheter for anlegg av det nye vannverk med inntak i Jonsvannet. Det søktes om rett til å ta ut vann fra Jonsvannet, nærmere bestemt Storvannet, ca. 600 m syd for bygningene på Valsetbakken. Retten skulle omfatte ekspropriasjon av gjennomsnittlig 400 l/sek., tilsvarende 12,6 mill m³/år og på annen prioritet etter 1000 l/sek. som skulle tilskrives oss til fabrikasjonsvann og eventuelt til kraftproduksjon.

I søknaden gjøres ellers oppmerksom på at fra 1975 eller før antas vannforbruket & ha øket så meget at det ville bli nødvendig & supplere vannforsyningen fra Jonsvannet ved tunnel fra Selbusjøen. På dette tidspunkt skal papirfabrikken alene kunne disponere vannføringen fra Jonsvannet.

Vi fikk søknaden oversendt til uttalelse fra Hovedstyret og protesterte imot at vårt fabrikasjonsvann skulle begrenses til 1000 l/sek. helt til 1975, og opplyste at bare siden 1950 var behovet øket til det dobbelte. Det lengste vi kunne tilråde var at hvis vi ikke fikk dekket vårt behov for fabrikasjonsvann, skulle de to kommuner være forpliktet til å gjennomføre tunnelprosjektet innen 2½ år etter mottatt varsel. Vi stilte også en rekke andre betingelser som det blir for langt å redegjøre for her.

Det utviklet seg nå en lengere prosedyre mellom Vannverket og oss utover vinteren og våren 1961. Hovedstyret sendte endelig 28. juni sin inn-

Fra de forskjellige tunnelarbeider

stilling til Industridepartementet. Den gikk i store trekk ut på at ekspropriasjonen skulle innvilges for et tidsrom inntil 1. januar 1970.

Vi fant denne innstilling lite tilfredsstillende. Dels var den avgjort på foreldede, dels på feilaktige premisser. «Endnu var ikke alle jomsvikinger døde» og vi tok saken energisk opp med departementet. Vi framholdt at hvis den endelige avgjørelse skulle følge innstillingen, var vi i de nærmeste 10 år avskåret fra større utvidelser hos oss og kunne heller ikke legge om til blekede kvaliteter om dette skulle vise seg nødvendig.

Heldigvis tok departementet et visst hensyn til våre anførsler. I den «tilrådning» som ble lagt til grunn for den Kongelige resolusjon av 4. august 1961, gis Vannverket tillatelse til å utta dé 400 l/sek. «Intil videre». Retten kan oppsies av departementet med et varsel av 3 år og 6 måneder. En oppsigelse vil medføre at tunnelen til Selbusjøen for overføring av vann må bygges etter at eventuelle nødvendige tillatelser er innhentet.

Helt tilfredsstillende er dette selvfølgelig ikke. Fristen på 3½ år vil nok i praksis bli minst 4 år, idet departementets oppsigelse neppe vil foreligge før grundige studier av våre eventuelle prosjekter. Til gjengjeld fikk Vannverket ikke medhold i sitt krav om et fellesorgan for utøvelse av Jonsvannets regulering. Likeledes blir det Vannverket som skal avgj fjordtagdaglige oppgaver over sin vanntapping og ikke omvendt.

Straks ekspropriasjonstillatelsen var gitt, ba Vannverket om lov til å sette arbeidet i gang, altså før skjønn var avholdt. Dette hadde vi ikke noe imot. Første del av arbeidet — vesentlig tunnelpregninger — ble overlatt til A.s Jernbeton, Trondheim, for en kontraktsum av vel 8 mill. kr.

Hele anlegget er kalkulert til ca. 21 mill. kr. i første byggetrinn, senere tilkommer ca. 11 mill. kr. supplerende fellesanlegg og særanlegg for de to kommuner. Tunnelanlegget Selbusjøen—Jonsvannet er ikke medtatt i

disse beregningene. Det alene er kalkulert til ca. 8 mill. kr.

Etter planen vil vannet strømme gjennom en tunnel med intakt ca. 600 m syd for bygningene på Valsetbakken ved Storvannet. Tunnelen — ca. 10 m² i tverrsnitt — fortsetter i nordlig retning til et sted mellom Glennset og Solem, går så vestover i rett linje til den nær Vikelven. Vikelven krysses med rørledninger, fortsetter i tunnel under Vikåsen vestover til Fortuna hvorfra fordelingsledninger fører vannet til Strinda og Trondheim.

De to tunneler er henholdsvis 4,0 og 1,1 km lange, og der sprenges fra begge ender i hver tunnel. Det er betydelige stenmengder som må fjernes. Det som tas ut ved Vikelven vil bli planert ut like ved den nye, fine anleggsvei som tar av fra Jonsvannsveien i svingen like nedenfor Bingstykket (Eilif Solem).

Inntaket ved Valsetbakken ligger 25—30 m under vannflaten for å få renest mulig vann. Vannet vil renne ved tyngdekraftens hjelp — altså uten hjelp av pumper — fram til Fortuna og videre ut i nettet. Selve anlegget er beregnet fullfort ut på vinteren 1964, altså om ca. 2 år. I mellomtiden vil det bli mye uro på den idylliske vei gjennom skogen fra Ranheim til Osen. Men etter vil freden senke seg over landskapet. Et kloarringsanlegg plasert inne i fjellet ved krysingen av Vikelven vil neppe kreve stort tilsyn og anleggslass og anleggsveg vil vel etter en tid gro igjen.

Det vil bli mindre vannføring i elven etter hvert. Dette kan gjøre risikoene for isvanskeltigheter større. Men sannsynligvis får vi adgang til i prekære situasjoner å tappe endel (forholdsvis varmt bunnvann) ut fra rørforbindelsen mellom de to tunneler.

De som i 1803 kranglet om reguleringshøyden i Jonsvannet, ante lite at Jonsvannet skulle bli Stor-Trondheims viktigste vannkilde vel 150 år senere.

Th. O.

Av Ranheim Papirfabriks historie

(Forts. fra nr. 4 — 1961)

I begynnelsen av november 1884 gjør man seg klar til å starte. Størmer sender Dahls formann Gehrke oppover fra Moss, og i midten av november ble fabrikken satt igang. — I styreprotokollen for 11. desember heter det at «Directionen var samlet paa Fabriken som da var sat igang og man samtalede om de forskjellige Mankementer. Dahls formand Gehrke formente dog at flere af Manglerne vilde forsvinde naar Fabriken havde gaaet nogle Uger og Dahls Process var kommet i fuld Virksomhed.»

Starten var altså ikke vellykket. Man kunne kanskje heller ikke vente at det skulle gå knirkefritt, enhver bedrift har sine barnesykdommer. — Men forskriftene for prosessen hadde vært mangelfulle, delvis vrangvisende, detaljene for de maskinelle monteringer unøyaktige. Av de utallige tekniske mangler kan nevnes: Centrifugene for kalkens utvaskning (som var kjøpt gamle) viste seg ubrukbarer, diffusjonen gikk utilfredsstillende i det bl. a. diffusorene lekket, den ene flammeovnen i sodahuset var for liten og måtte bygges større, pappmaskinenes 5 tørkecylindre var utilstrekkelige til å tørke pappen og det var plunder med huggeriet, siler, massefortykker og særlig med pumper. Blekeriet hadde ikke vært i drift «som følge av Størmers påbud om cementforing av hollenderne, som først fremkom efter at disse var montert.» Fabrikkens arbeidsstyrke som i Størmers driftsoverslag var vel 30 mann utgjorde med en døgnproduksjon på 1 tonn ca. 50 mann (hvorav 15 håndverkere og deres håndlangere).

Man får i mars 1885 ikke mere enn 1150 kg pr. kok mot 1300 stillet i utsikt. Stadig stans i produksjonen ble følgen av alle disse uregelmessigheter. Fra april ser det ut til at man kan si det går framover. Det foreligger dessverre ingen regelmessige produksjonsoppgaver for de første årene, bare tilfeldige data hentet fra forskjellige kilder. Produksjonen var

planlagt for 3 tonn daglig, 1000 tonn pr. år. I fabrikkens rapport til Statistisk Centralbyrå oppgis at virksomheten i 1885 var igang daglig «naar ikke reparasjoner har været», ialt 280 dager = 19 600 dagsverk. Der ble det år produsert 460 tonn tørr cellulose, verdi ved fabrikken kr. 100.000, halvdelen bleket, halvdelen ubleket. Dette svarer til ca. 1,64 ton pr. døgn, altså bare litt over halvdelen av den produksjon man hadde ventet å få. Man var dog for året 1885 samlet kommet noe opp med produksjonen, idet den for en periode 1/4 — 30/9 lå litt over 1 tonn pr. døgn, men i kalenderårets 3 siste måneder må det bedømmes at man kom opp i ca. 2 tonn.

Råstofftilførselen den første tid savner man detaljerte oppgaver over. Det har dog sin interesse å gjengi den første kunngjøring fra Ranheim om at fabrikken vil kjøpe ved. Allerede 9. januar 1884 rykker Laurits Jenssen inn i avisens dette avertissemnet:

VEDLEVERANCE

Til leveranse i Løbet av Våren og Sommeren kjøber

RANHEIMS CELLULOSEFABRIK
(Pappersmassefabrik)

GRANVED

paa følgende Betingelser:

1. Veden mottages alene Rund i lengder fra 1 alen (60 cm.) og opover leveres enten ved henværende Jernbanestation eller Søstrand.

Større partier kan annammes ved andre Jernbanestationer paa Nordbanerne, Merakerbanen eller Jæmtlandsbanen, dog maa Sælgeren besørge Oplæsning paa Jernbanevogn. For leverance paa Stationer, der er over 50 km. herfra, forbeholdes, at Veden har været bargeemset og oplagt i mindst 3 Vår- eller Sommermaaneder for at tørre.

2. Veden maa holde mindst 3 tommer
Top og være fri for Rødved og
Raaddenhed, Top af gammel, tør
Fjeldskog kan ikke bruges.
3. Solide Leverandører vil kunde er-
holde et passende Forskud.

Anbud med Opgave over Kvantum
og Pris modtages af Undertegnede.

Ranheim ved Trondhjem den 9.1.1884.

*

Konflikten Ranheim—Størmer.

Som nevnt tidligere oppsto snart
skarpe motsetningsforhold mellom
Ranheim og Størmer. Samarbeidet
hadde helt fra begynnelsen ikke vært
helt upåklagelig, det utviklet seg til
det værre og endte i en krise, frem-
kalt ved at fabrikken direksjon og
generalforsamling nektet å utstede til
Størmer de aktier som han skulle ha
for patentet og konsulentarbeidet.

Allerede på direksjonsmøtet 28.
mars 1884, da oppførelsen av fabrik-

ken hadde pågått et halvt års tid,
tar Laurits Jenssen opp saken og til-
føyer forhandlingsprotokollen de inn-
vendinger man har å gjøre mot Stør-
mer. sammenfattet slik: Egenmægtig
optreden ved bestillinger, betydelige
overskridelser av anleggsoverslaget,
planløshet og sendrekthet, hvorav
følger forsinkelser, hvorav igjen tap.

— Jenssen reiser så spørsmålet om å
tilbakeholde Størmers aktier inntil
hans ansvar overfor selskapet er av-
gjort. Det sees ikke om dette er blitt
forelagt Størmer. I august 1884 skri-
ver denne imidlertid at «Efter hvad
vi har seet paa Moss vil vi ved Ran-
heim gjøre 4 tons og ved en ny simpel
indredning som vi senere skal prøve
paa Moss tror at vi skal kunde
komme op i 4,5—5 tons». Og på
generalforsamlingen den 21. februar
1885 hevdet Størmer at de fleste appa-
rater i fabrikken var tilstrekkelige
for 4 tonn og intet mindre enn 3 tonn.

(Forts.)

Papeterie au 16e Siècle

Papirfabrikasjon i det 16. århundre

Forslagsvirksomheten

Disse forslag er premierte:

Gunnar Winther:

Demping av støy fra sugepumpe.
Gunnar Winther:

Omplasering av vannfilteret for
PM V.

Kåre Knutsen:

Forbedring av variatorrem.

Kristian Ebbesen:

Forbedring av transportvogn for
ranitballer.

Hagemo—Iversen:

Lastebilstativ for langhon.

Anonym:

Matebordsperre for tømmer.

Arvid Skjervold:

Bryter for snortrekke.

Paul Nervik:

Forbedring av brekkemaskin.

Gunnar Aune:

Transportvogn for papirruller.

O. Sandvik:

Anordning for heving av Yankee-
sylinderen.

Alf Bjørkander:

Alfabetisk fortegnelse over bedrif-
tens ansatte.

Tilsammen kr. 1825,— i premier.

Ranheim, 27. desember 1961

A. M.

Bedriftsidrett

Søndag 28. januar sto Tjønnstuggu og nærmeste omgivelser i bedriftsidrettens tegn, idet et langrenn i Ranheims Krafts regi da gikk av stabellen. Deltakelsen må en si var god, og innsatsen var tildels også av høy klasse.

Været var surt og kalt, men likevel hadde ganske mange forlatt ovnsvarmen og sofakroken og gått seg en tur.

Resultater:

Klasse I 18—25 år:

1. Harald Flønes, Ranheim .. 34.55
2. Ivar Mertsen, Esso 35.42
3. Gisle Galåsen, Ranheim 36.07
4. Rolf Knoph, Ranheim 36.42

5. Arnulf Hansen, N.fj. Kr.b. 37.17
6. Øivind Engen, Ranheim .. 42.15
7. Stein Galåsen, Ranheim .. 51.40

Klasse II 25—35 år:

1. Helge Sæther Lokdriften .. 32.36
2. Svein Brissach, Lok.driften 33.26
3. Torbjørn Rekkebo, Cyl.serv. 33.28
4. Johan Hansen Brannv. 34.02
5. Torbj. Refseth, Autronica 34.50
6. Sigurd Ekren, Jernbanen .. 35.03
7. Hilm. Knutsen, Lok.driften 36.15
8. Hans Rolfsen, St Tøm.mål. 37.31
9. Thore Hansen, Murm. Adde 38.09
10. Kjell Eldem, Ranheim 39.21
11. Reidar Olsen, Ranheim .. 39.23
12. Hans Hølås, Rotvoll 39.41
13. Per Korsvold, Jernbanen .. 40.18

Klasse III 35—40 år:

1. Arne Selnes, Jernbanen .. 31.45
2. Olav Kambuås, Ranheim .. 36.53
3. Arvid Haugan, Brannv. 38.18
4. Karl Dahl, Ranheim 42.02
5. John Evjen, Ranheim 48.40

Klasse IV 40—50 år:

1. Leif Hellum, Luftf. Gråk. 36.28
2. Brynjulf Tallerås, Brannv. 40.06

Gjettekonkurransen i julenummeret

Løsning kom det inn så langveis fra som Upperud i Sverige. Den var fra Leif Lundberg, sønn av Axel Lundberg som var disponent her på fabrikken i mange år. Leif Lundberg hadde 9 rette, og kjente igjen plasser her på Ranheim som flere Ranheims-bygger av i dag ikke greide. For eks. veien til Nydammen, ble av flere kalt: Veien til Være vassverk, og orglet i Ranheim kirke (bildet snudd opp ned) ble av flere gjettet som lysekroner. Venezia kjente alle, men gatan i Stockholm hadde endel flyttet til London. Karikaturen av Ahlberg kjente vistnok alle. Han er med i både redaksjonskomiteen, fagforeningsstyret og idrettslaget, så der var det umulig å bomme.

De rette svar er:

1. Venezia
2. Nydammen
3. Skøytestjerne
4. Vikeråstunnelen
5. Stockholm
6. Rullmaskinen
7. Alle tre rette
8. Veien til Nydammen
9. Orglet i Ranheim kirke
10. Fossen

En stor del hadde 9 rette, men holdsvise hadde 10. Etter loddtrekning ble disse tre premiert:

1. Knut Torgersen
  2. Torbjørn Gjengstø
  3. Sverre Wikdahl
- Leif Lundberg får ekstapremie.
-

Mosse-kraft - Ranheim Kraft

I Ranheims-Nytt nr. 3 1961 hadde vi en liten reportasje fra et bedriftsbesøk, nemlig besøket fra bedriftslaget hos M. Peterson & Søn A.s, Moss. I vår omtale av de gaver og hilserne som ble utvekslet, var på en eller annen måte et meget viktig moment blitt utelatt. Nemlig den kry stallpal kom som ble overrakt Ranheimlaget fra Moss.

Vi kan ikke annet enn beklage det inntrufne og håper at det ikke kommer til å ha noen skadelig virkning på det framtidige samarbeid mellom disse bedriftsidrettslagene.

Red.

DIPLOMARBEIDE

En dame skriver på maskin så fargebåndet gløder. — To andre ligger på alle fire i gulvet, sorterer og hefter sammen store stabler med stensilerte ark. Bak en skrivepult — skjult av stabler med plansjer — dia grammer — tabeller — kurver o.s.v. sitter en blek, — nærmest apatisk ung mann og stirrer rett ut i lufta.

Hvordan går det? spør jeg. — Intet svar.

Hei du! Hvordan går det?

Sa du noe?

Jeg lurer på hvordan det går. Blir du ferdig til rett tid?

Ferdig. — Jo visst blir vi ferdige. Jeg tenkte ikke på det nå, men kom plutselig på at jeg ikke hadde spist siden en gang i går kveld.

Ja, men det synes jeg ikke er så mye å si på, for klokken er ikke mere enn 10 på formiddagen og du har vel sovet i natt?

Sovet i natt sier du? — Nei, jeg har ikke sovet på snart to døgn, og det har sannelig ikke blitt stort med heller på den tida.

Si meg, var det ikke så at diplom arbeidet ditt skal innleveres i dag 8/12 -61 kl. 1200?

Jo, det stemmer, og med god hjelp

av disse tre damene skal jeg nok klare det, enskjønt det holder hardt.

Jeg kommer igjen en tur i morgen når du er utsøvet — god og mett — og får en prat med deg om dette diplomarbeidet ditt.

Ja gjør det — men kom ikke for tidlig!

Dagen etter treffer jeg igjen Kai K. Lervik, 23 år, N.T.H.-student, og ferdig med sitt diplomarbeide, tatt ved Ranheim Papirfabrik.

Hvilken linje går du på høyskolen?

Maskinlinjen, nærmere betegnet: Studieretning for driftsteknikk (verktøymaskiner).

Hvorfor må du ta denne diplomen og har det mye å si for eksempel når du senere skal ut i arbeidslivet?

Jeg vil si det slik at det er en modenhetssprøve på det jeg har lært på høyskolen og da også en overgang fra teori til praksis, og jeg tror nok at dette arbeide vanligvis teller en god del ved ansettelser.

Hva har arbeidet her egentlig gått ut på?

«Å klargjøre kvalitetsproblemer», men da jeg ikke tidligere hadde noen peiling på papir og celluloseproduksjon har jeg måttet gå gjennom hele

Diplomarbeidet i 3 faser:

1. Ryddig start.
2. Papirhaugen vokser.
3. Kvinnen må rydde opp.

prosessen fra huggeriet til ferdig produkt, og det hele ble en spesiell oppgave for seg.

På dette grunnlag, samt med opplysninger fra måleapparater o. l. som bedriften har — har jeg forsøkt å vurdere den næværende kontroll og opplegg og ut fra det mulighetene av å anvende nye kontrollmetoder.

Har diplomarbeidet ditt gått noe lunde etter de retningslinjer og forutsetninger du hadde da du startet for 3 måneder siden, og har du fått den hjelpen av bedriftens folk som du regnet med?

Jeg var jo oppmerksom på forhånd at dette arbeidet kom til å bli ganske hardt og jeg var meget spent på samarbeidet med bedriftens folk som jeg nødvendigvis måtte kontakte.

Nå er jeg glad for at det hele er over og du må skrive å si at mере hjelp av hyggelige mennesker enn det jeg har fått kan ingen diplomkandidat ønske seg. Det har i hvert fall overtruffet mine forventninger på alle hold, fra overing. Møller til alle arbeidere jeg har kontaktet i forbindelse med mitt diplomarbeide.

Du som er fra Haugesund på vestlandet ut mot Nordsjøen, måtte vel finne deg i en viss omstilling når du kom opp til Trøndelag og «Trondhjem» — og hvordan liker du studentmiljøet her?

Jeg har likt meg veldig godt her i de fire årene, og jeg har funnet meg godt til rette i miljøet både innenfor og utenfor skolen.

Har du vært heldig med hybel? Hvordan har du ordnet deg med maten? Er det vanlig å opppta studielån og hvor meget koster det ca. for en utenbys student å gå på høyskolen?

Hybel har jeg vært svært heldig med. Tørrmaten holder jeg selv, men en solid middag har jeg spandert på meg praktisk talt hver dag og det er nok av stor betydning for helsa. 80.90 % av studentene opptar studielån og vanligvis rekner vi med at det går med ca. 5000 kroner pr. år så gjeldene er et sted mellom 15 og 20 000 når studiet er ferdig. Ytterst få studenter belaster sine foreldre mere enn høyst nødvendig.

Kan man sammenligne høyskolen med vanlig skolegang?

Nei — Det er helt uformelt og har

ikke noe med vanlig skolegang å gjøre. Det står opp til hver enkelt student og det er en stadig kamp mellom latskap og samvittighet.

Når det gjelder det vi kaller studentmiljø så knytter det seg mest til studentersamfundet.

Når vi snakker om studentermiljø så er vi jo nå midt opp i studenteruka. (Verdens lengste uke som holdes annet hvert år). Hva mener du om den og går det ikke ut over studiene? Det er jo ikke bare de tre ukene reyen varer, men også mange ukers forarbeide?

En herlig tid ! ! — Alle tiders avkopling og vi får en meget god kontakt med hverandre og byens og distrikts ungdom. Vi rekner med at ca. 600 studenter er med i uka og alt arbeide er gratis.

Et lite regnestykke: 600 mann og kvinner jobber 100 timer hver = 60 000 arb.timer som vi håper skal gi ca. 250 000 i netto som igjen er den faste økonomiske ryggrad i Samfunnet. Nei, uka vil jeg for ingen pris unnvære.

Hva med mulighetene for å drive idrett på høyskolen?

Idrettsanleggene ved skolen er et meget ømtålig punkt. Vi har for tiden ingen idrettsplass og en gymnastikksal på ca. 40 m² (til ca. 2000 studenter) med 4—5 dusjer, så her må det gjøres noe radikalt — og snart.

Vel — er det dårlig stelt på skolen så har vi til gjengjeld studenterhytta midt i hjertet av byens lunge — bymarka med Gråkallen. Skal tro om byens befolkning er oppmerksom på at de har alle tiders i bymarka ?

Strekker vi oss litt videre så har vi nå fire koier på ideelle plasser i henholdsvis Meråker (Sonvannet) Selbu, Tydal og Fosenhalvøya. Dessuten kommer det nå etter hvert flere kåter (samegammer) som er svært billig og grei, ca. 300 kr. pr. stk., og de vil bli spredt over hele Trøndelag. Det skulle da etter hvert bli mange muligheter for de studentene som ønsker å lufte litt på seg.

Til slutt. Hva skal du begynne med nå ?

Jo, den saken er grei. Det blir 18 mnd. i marinen.

Og når du er ferdig med det har du glemt halvparten av hva du har lært ?

Frk. Aase Rokhaug smiler etter
velgjort diplomarbeid.

SKOTTHYLL 1961

Dette innlegget om skotthylla kom inn for sent til å bli med i julenummeret. Nå lakker og lir det mot en ny sesong, og det kan være godt å friske opp hva som skjedde på skotthyll-fronten i fjor.

*

Sesongen kom forholdsvis sent i gang i år. Muligens kom det av at en av de bærende krefter gikk hen og giftet seg, og så skulle det bygges hus osv. så det ble ingen tid til annen hobby. Håper at vi kommer i gang til rett tid til våren. For det er ingen annen fritidsbeskjeftigelse som kan måle seg med skotthylla — synes i hvert fall jeg.

Om vi kom sent i gang, kom vi i hvert fall godt. Det ble trøndersk mesterskap, både individuelt og lagmessig. Ragnar Guldberg ble mester og Arthur Pettersen nr. 2 blant ca. 500 deltakere. Lagmessig ble det et mesterskap og en 3.plass. De som var med på det seirende laget var: R. Guldberg, A. Pettersen, K. Guldberg, O. Kambuås og T. Stenhaug. Disse

Vel — vi får se, men etter 6 mn.d. har jeg store muligheter for å komme over i ingeniørarbeide innen marinen og da har jeg jo tross alt visse muligheter.

Gjennom årenes løp har vi hatt mange diplomkandidater på Ranheim og det er alltid med en viss interesse vi følger disse karene i de ca. 3 mnd. de er ved bedriften, og noe av det arbeide disse studentene utfører er det jo meningen at bedriften også skal få glede og nytte av.

Vi ønsker Lervik alt godt i framtida og håper han ved tid og høve ser innom Ranheim.

9/1 - 62 T. B.

konkurransene ble arrangert av kretsen.

Bedriftsmesterskapet ble holdt i Olderdalen, og her var det mange premier som bedriften hadde gitt. Det var også satt opp en pokal av Ledang sveiseindustri. Den skal gå over 3 år. Mesteren i år heter Petter Røkke. Nr. 2 ble Borge Moe.

Cupmesterskapet ble holdt på «Norden», og her ble nok en gang Henry Larsen mester, nr. 2 ble denne gangen Krognes.

Da Mosse-Krafts fotball-lag gjestet Ranheim fikk en del av oss demonstrert skotthylla for dem, og den falt visst i god jord. Det kan nok bli mossetur en gang i framtida.

Ja dette var altså noe av det vi sysler med i fritida vår, og det vil jeg si før jeg slutter, at det er mere morsomt å kaste skotthyll enn å skrive referat.

Griskastern.

Jeg forsøker å være ærlig i alt — unntatt i pengesaker. Det har jeg ikke råd til.

(Nils Collett Vogt)

KONGENS FORTJENSTMEDALJE

Sittende fra venstre: Birger Johansen, Augusta Gobrielsen, Sverre Andersson, Edvin Hoff. Stående bak, fra venstre: Johan Skjærvold, Gustav Andersson, Oskar Paulsen. Bernhard Larsen var ikke til stede.

Ved en enkel tilstelning i forbindelse med produksjonsutvalgets julemøte, ble 8 av fabrikkens arbeidere overrakt Kongens fortjensmedalje den 12. desember 1961.

Overrekkelsen ble foretatt av disponent Overwien på fabrikkens kontor, og etterpå ble det servert middag i spiserommet på kontoret.

De som fikk medaljen var følgende:
Johan Skjærvold
Oskar Paulsen
Gustav Andersson
Sverre Andersson
Augusta Gabrielsen
Birger Johansen
Edvin Hoff
Bernhard Larsen

På neste side: Fra festmiddagen

*****

Trafikken ville sikkert flyte adskillig jevnere hvis ikke halvparten av bilistene kjørte for fort for å imponere sine venninner, og den andre halvparten for langsomt for å berolige sine koner. — B. V.

Det er de barna som ikke tror på julenissen som siden i livet gir seg til å spille på travbanen. — B. B.

70 år

20. februar fylte Bernhard Larsen 70 år og dermed ble sluttstrekken satt for nærmere 52 års fortjensfullt virke i bedriftens tjeneste.

Larsen er vokst opp på gården Digresaune på vestsiden av Jonsvatnet. Han måtte tidlig yte sitt bidrag til livets opphold og allerede fra 12-årsalderen var han med sin far på skogsarbeide i skoleferien. Skolegangen var forøvrig ingen liten påkjenning. Veiforbindelsen til Greistadløkken skole i nærheten av skytebanen var heller skral, og særlig vinterstid kunne det bli tungt å ta seg fram. Det hendte at den gode Bernhard rett og slett svimte av når han omsider var kommet inn i skolestua. Men hardt slit tok ikke knekkene på gutten som hadde godt å slekte på når det gjelder å stå for en støyt. Det fortelles om bestefaren at han en gang under arbeid vinters tid ramlet i elven, uten å ta mere hensyn til uhellet enn at han fortsatte jobben dagen ut i den gjenomvåte habiten.

Allerede fra sin tidligste barndom

har Larsen hatt hug til å streife om i skog og mark, og som guttunge bragte han hjem sitt bidrag til husholdningen fra naturens spiskammer i form av bær og fugl.

Berhard Larsen ble på farsgården til sitt 19. år. Da dro han til Ranheim og fikk jobb i papirfabrikken, hvor han bortsett fra en kortere avbrytelse under første verdenskrig har arbeidet i alle disse årene. Fra viregutt på PM II rykket han raskt oppover og da «gammellettan» i 1918 skulle igangkjøres etter ca. ett års stans, ble Bernhard en av maskinførerne her. Senere har han i tur og orden kjørt samtlige maskiner med unntakelse av PM V, og fått god anledning til å følge utviklingen på det maskintekniske området. Når Larsen justerte strekket mellom gruppene på PM IV med et lett trykk på knappene, gikk sikkert tankene mangen gang tilbake til hans første maskin hvor reguleringen skjedde ved at man smurte bek på remlapper og så kastet disse på remskiven under fart. Skulle man gå den motsatte vei, ble det å spette dem av igjen.

For Berhard Larsen har det å ferdes i naturen ikke bare vært en kjærkommen avveksling, det har vært et behov — en livsnødvendighet. Det kunne hende at han gikk rett fra nattskift ut i marka, hvor ferden kunne gå helt opp i almenningen mellom Malvik og Selbu og kanskje ennå lenger — både til Klæbu og Bratsberg.

Gevær og fiskestang har vært trofaste følgesvenner, og det er ikke småtteri av fugl og fisk som er bragt hjem til kjøkkenet, for ikke å snakke om de hundrevis kg bær som har havnet i syltekrukene.

En gang ble utbyttet 6 århaner, og når det gjelder håndtering av fiskestangen, er rekorden 100 øret på en tur. Ved en anledning bar Larsen 60 kg tyttebær fra Osen til Ranheim.

Den sterke samhørigheten med naturen har preget Larsens livsinnstilling. Han godkjener bare det som er naturlig og ekte. Alt som er kunstig er ham en vederstyggelighet. Sjøl er han ekte tvers igjennom. For ham er det å gjøre sitt beste en helt naturlig ting som han overhodet ikke reflekterer over. Sitt arbeid har han gått

Bernhard Larsen i sitt rette element — på Skivevollen

opp i med liv og sjel, og har alltid hatt et ualmindelig godt grep på tingene.

Larsen har alltid vært en hjemmets mann. Familielivet har vært det sentrale for ham, og han har kunnet glede seg over et usedvanlig godt samhold mellom familiens overhode

og de øvrige familiemedlemmer. Han har også gleden av å ha samtlige syv barn bosatt på Ranheim og i nærmeste omegn.

Larsen er tildelt medaljen for lang og tro tjeneste, og like før jul ble han dekorert med Kongens fortjenstmedalje.

A. M.

* * * * *

Industrivernet ved vår bedrift

Dessverre fikk jeg ikke den nødvendige spalteplass i forrige nummer for hele artikkelen. Så det tyder ikke på stoffmangel for Ranheims-Nytt.

Men alle artikler egner seg nok ikke som fortsettelseresfortellinger, men jeg håper at oppdelingen ikke skader sammenhengen for meget.

Oppsetting av Industrivernets organisasjon er også underlagt bestemte regler, og normalt skal et industrivern omfatte følgende:

Ledelse.

Observatører (utkiksposter).
Samband (telefonvakter, sentralbordbetjening, linjelag, radiooperatører, ordonnanser).

Ordensavdeling (ordensmenn i arbeidsrom og tilfluktsrom, slusevakter).

Brannvernavdeling.

Sanitetsavdeling.

Ryddings- og reparasjonsavdeling.
Sosialtjeneste.

Nødbetjening (hvor dette er nødvendig på grunn av produksjonens art).

Saniteten klar til utrykking

Mannskapene skal ikke være disponert andre steder ved mobilisering.

Alle ansatte ved bedriften skal føres på et personellkort og ut fra dette kartotek skal så de som kan disponeres for industrivernet tas ut.

Størrelsen av industrivernet måles etter en bedrifts antall ansatte. Dessuten må det tas hensyn til arbeidsforholdene, (skiftordninger o. l.) da det alltid skal være disponibelt mannskap når ordinært arbeid ikke pågår.

En vesentlig forskjell på det offentlige sivilforsvar og industrivernet er at industrivernets mannskaper etter avtale mellom arbeidsgiverorganisasjonene og LO har betalt for øvelser i og utenfor den ordinære arbeidstid. Samtlige mannskaper er trygdet etter lov om ulykkestrygd m. v. under øvelser og innsats på bedriftens eget område.

Når det gjelder utrykninger ved brann til hjelp for nabobedrift eller på stedet først, så er industrivernets mannskaper ikke trygdet uten at det skjer på anmodning om assistanse og at det foreligger anmodning fra stedets brannsjef. Mannskapene er da trygdet i henhold til brannlovens § 16—34 som lyder:

«I branntilfelle plikter en hver på brannvesenets forlangende å yte all den hjelp til å slokke ilden som han måtte være i stand til. Pådrar han seg herunder legemsbeskadigelse, tilkommer han — eller i tilfelle hans etterlatte erstatning derfor av kommunen etter ulykkesforsikringslovens regler, med mindre annerledes ved lov bestemmes. Ødelegges eller beskadiges klær under samme forhold, plikter kommunen å yte erstatning derfor, med mindre også dette bestemmes annerledes ved lov».

Ved de ordninger som treffes med byer om innsats utenfor bedrift ved katastrofebrann, er det i de avtaler som inngås mellom vedkommende bedrifter og de kommunale myndigheter tatt inn bestemmelser som sikrer tilsvarende trygd som nevnt i branntlovens § 16—34.

For mannskaper som er særlig utsatt på arbeidstedet, som brann-, sanitets- og ryddepersonell bør utstyret inkludere hensiktsmessige overtrekksklær, dessuten må observatører utstyres med oljeklær for bruk i regnvær og varme klær og votter for vinteren.

Alle mannskaper skal bære armbind.

Dessuten skal alle mannskaper ha et tjenestekort (tjenestebok) hvor øvelsestid føres. Dette er også et bevis for hver enkelt at de er disponert for en bestemt tjenestegren i et bestemt industrivern, og at de har utført sin plikt.

For tilfluktsrom er det bestemte regler hvorledes det skal utstyres.

De forskjellige utvendige varslingssignaler for sivilbefolkning er gjort kjent ved oppslag utenfor vaktrom, hovedkontor og i spisebrakka i fjæra.

I tillegg må bedrifter med sterk støy også anbringe innvendige lydgivere til varsling for de ansatte som ikke kan høre de utvendige signaler.

Det kan oppstå forhold i krigstid som gjør det nødvendig å kassene en del av aktivstyrken ved bedriften, slik at det alltid er personale av bedriftens industrivern til stede.

I slike tilfelle kommer sosialtjenesten inn for å forsyne styrkene med mat og andre nødvendige ting.

Øvelsene bør være både av teoretisk og praktisk art og foregå så ofte at mannskapene til enhver tid står rustet til sine oppgaver. Dette gjelder både i freds- og krigstid, spesielt for brann-, sanitet og R.R.R.tjenesten.

Men førstegangsopleringen for alle tjenestegrener må gjennomføres slik at man ikke må være nødt til for hver øvelse eller ved innsats — å begynne på nytt igjen.

Plan for øvelsene skal forberedes i

god tid, og gjennomføres som om det var ved innsats.

Det arrangeres kurser og det er utarbeidet brevkurser for utdannelse av tjenestegrensledere.

Industrivernet har utarbeidet normalinstrukser for industrivernleder, tjenestegrensledere og personell.

Jeg vil her til slutt nevne et par punkter av industrivernlederens instruks:

Pkt. 6. Industrivernleder er ansvarlig for personellets utdannelse og øvelse, overensstemmende med de forskrifter som er gjort gjeldende. Likeså er han ansvarlig for anskaf-felse, oppbevaring og vedlikehold av den nødvendige utrustning.

Pkt. 11. Forøvrig skal han behandle de spørsmål av sivilforsvarsmessig art som han blir pålagt av bedriftens ledelse.

Når denne del av artikkelen leses er allerede øvelsesprogrammet for 1962 utdelt til alle mannskaper og øvelsene i full gang.

Som nevnt i avslutningen i forrige nummer, er disse opplysninger gitt for å klarlegge hvor vi står overfor lovgivningen, bestemmelsene og forskriftene for Industrivernet. Derfor vil jeg oppfordre alle, i hvert fall aktiv-styrkene til å lese artikkelen grundig gjennom, og hvis noen er i tvil om enkelte ting, eller alt ikke er så uttømmende som det kanskje burde være, stiller jeg meg til disposisjon for å gi de ønskede opplysninger i den utstrekning det er mulig.

Martin Fossen.

Selnes inspirerer Refseth og Johansen sitt arbeide på den nye tømmerhesten i fjæra. Etter ansiktsuttrykkene å dømme er alle fornøyd med resultatet.

Skatten

Kasserer Einar Qvenild

Selvangivelsen er innlevert for denne gang igjen, og kasserer Qvenild har begynt på skattetrekket for et nytt år. Det er desverre slik at nesten alle synes han trekker i drøyeste laget. Vi må vel være enige om at dette ikke er Qvenild sin skyld — ja forresten, han er nå med i kommunestyret, så en finger har han vel med i spillet.

Vi bestemte oss for å ta en tur opp på kontoret for å få Qvenild inn på dette, men han er ikke så lett å få i harnisk.

— Si os, er kommunen umettelig i sitt pengebegjær?, spør vi forsøksvis.

Til dette svarer han kategorisk, — Ja!

— Hvor mye knep du av oss i siste året og sendte til kommunekasserer Foldahl?

— Av strindingene trakk jeg kr. 1.515.416,— og sendte til Foldahl, derav er ca. 60 % kommuneskatt.

— Du lurer vel unna litt til andre kommuner også? Selbyggene f. eks. vil vel ha sin del.

— Det er fjorten mann som skatter direkte til Selbu, i fjor med kr. 26.199.

— Myten om at halvparten av arbeidstokken er selbygger stemmer altså ikke?

— Nei, men en hel del selbygger er nå blitt ranheimsbygger. Malvik reiser med tre ganger så mye som Selbu. På 40 skattytere derifra trakk jeg kr. 83.850. Trondheim får fra 23 mann kr. 64.051. Ellers trakk jeg i 1961 skatt for 23 kommuner, fra Hetland ved Stavanger i sør, til Hadsel kommune i Stokmarknes i nord.

— Da må det vel være ganske pene beløp som utbetales i lønn pr. år?

— Til Strinda leverte jeg i 1961 inn 698 oppgaver på en utbetalte lønn av kr. 8.335.841,33. Til Malvik 52 oppgaver på kr. 517.741,33 i lønn. Til Trondheim 33 oppgaver på kr. 316.301,93. Til Selbu 17 oppgaver på kr. 165.220,89. I det hele 841 oppgaver og kr. 9.566.435,96 i lønn. I tillegg til dette har 27 flis og tømmerkjørere fått utbetalte kr. 213.999,40. Det blir rundt reknet 10 mill. kr. i lønn i 1961.

— Hva betaler bedriften i kommunen og statsskatt?

— Ca. 1¼ mill. kroner i 1961/62.

— Det er vel også et betraktelig beløp som innbetales til trygdekassen?

— Ja det er ikke lite. Med de ansatte og fabrikkens andel kommer det opp i ca. 900.000 kroner i 1961.

— Med de beløp vi betaler inn til kommunen her på Ranheim kunne vi kanskje greie oss godt som egen kommune også? Men isteden vil du inn i Trondheim som liketil okkuperer Jonsvatnet fra oss.

— Ja jeg mener det er riktig med sammenslutning. Når det gjelder Jonsvatnet er jeg ikke kompetent til å uttale meg, men jeg mener at Ranheim Papirfabrik må få det vann de trenger også i framtida.

— Er det ellers noe nytt du har på hertet?

— Ikke nettopp nytt, men jeg vil benytte anledningen til å få si at samarbeidet med samtlige ansatte er det beste, og dette håper jeg vil fortsette. En ting ville hjelpe meg meget — hvis alle leverte inn sine skattekort i rett tid. Så skal jeg til gjengjeld forsøke å trekke det beste jeg kan, sier Qvenild med et bredt smil.

Vi takket for oss og forsvant, men straks vi kom i enrom slo vi på tråden

til kommunekasserer Foldahl for å høre hvordan han er fornøyd med skatteinnbetalingen fra Ranheim.

— Holder akkurat på med oppgjorene og for Ranheim er det i full orden, så de skal få en meget fin attest — det kan jeg skrive under på — sier Foldahl.

— Ranheimsbyggene er vel gode skatteinbetalere?

— Helt i fra den første tid jeg var kommunekasserer, har jeg forstått at det er en egen ånd over ranheimsfolket når det gjelder skatten — de har forstått sitt ansvar overfor kommunen.

— Det var gode ting å høre, sier vi, men egentlig betaler heller ikke hele ranheimsfolket skatten med glede.

Et spørsmål til sist. Blir det særlig bedring for den jevne mann når vi nå går over til tabell 4?

— Dette bør du helst snakke med likningsfolket om. Men jeg antar at i de tre første klassene blir det liten forskjell. Det vil gi utslag for de som tjener omkring 20 tusen og derover og har mange barn. De kan få en reduksjon i skatten på omkring 70—80 kroner i forhold til tabell 3.

Slik er situasjonen, så nå er det bare om å komme seg opp i inntektene og skaffe seg smårollinger.

B.

Det må bli krig

Såmmå kolles bla eiller tids-skreft som ein sjer ti, e det bærre krig å elendihet som tar bort brorparten tå spalteplassen. De e næsten itjnå som e rætt længer. Ja sjøl på sportssia, som dæm sei ska arbe for fordragsleheit mellom folket, såg æ henn ein dag ti ei dagsavis at «FIS truer med å velte alpint VM». Ein kain mæsta itj vårrå fersekti nåkk. De ska lite te fer å få te internasjonale forveklinga.

Någenlunde såmmå tændænsen kain ein observant aboneint åsså mærk sæ til Ranheims-Nytt.

Averinsjenørn skrev for ei ti sea ein artekkel i R.N. om «Mål og Vekt», å der villa'n nækt oss her på fabrekken å skriv: Gr. når vi meine gram.

Hain sei de stir mot internasjonalt vedtak. Så du sjønne framdeles at de ska lite te fer de smeill. Vi ska no skriv bærre g. Sjøl dein skarve prekken bakom g, sei'n det kain bli kaos tå, vess'n e me. De e no innmari at vi itj ska få skriv Gr. som vi pla gjørrå. Nerri fabrekken e vi stært i tvil, å vi som meir hi husmainnsäinna ti åss ha gått øver te liten g uten prekk. Men på árdran som kjæm fra høger hold går framdeles G og r i fast føle. Åenkelte gåang e de ein stor G å ei lita r, å ainner gåang e dæm stor bægge. Men dæm hæng i hop. De er rart me gammel kjærlighet — —.

I ein anna artekkel æ såg mein papermestern de må gå an å plokk me sæ tølan å raske sett når'n sluttet dan å går heim. Men så e de no slik at'n ska no pass på sān itj plokke me sæ for myitti å — slik at de bli som

me urmakarn uti Ørkdalen — hain plokka tu klokka ein heil del me hjul
å seint dæm tebake i ein påsså seinar.

Ja ein kain mæsta bli forfælt. Di ha vel haurt at U.S.A. true me å stans ail haindel me Cuba? Huff å huff — vi nerri paperfabrikken tørs mæsta itj sjå bortåver te bækkhuse på fjortendåggåvis — vi e reidd de bli forveklinga.

Æ tænke så de skramle ti hausen på mæ, kålles vi ska oingå färveklinga både heim å bort, å e de nā'n som hi ei rå, ska æ vårrå takknæmle.

De va bærre på P.M. 5 dæm vart rættele eni, når'n Bratlie å'n Markussen va her å prata me våres guta.

A så superte dæm i palmesus ættepå.

Ære være dæm for de.

75 år:

Olaus Vangen	14/4 -62
Anders Horrigmo	31/5 -62

70 år:

Einar Wikdahl	14/4 -62
Aage Mork	22/4 -62
Leif Gaarder	30/4 -62
Nils Kvello	7/5 -62

50 år:

Helge Smevik	7/5 -62

Slekters gang

Familien Skjervold

Kasper Skjervold, som ble født i Skatval i Nord-Trøndelag, kom til Ranheim omkring 1890. Han begynte på Ranheim Papirfabrik på utearbeid, og han ble senere formann på denne arbeidsplassen. Han døde i 1910.

Hans hustru, Henrikke født Larsen, født og oppvokset på Ranheim, begynte i ung alder å arbeide på Ranheim gård. Etter sin manns død arbeidet hun i mange år som sortererkske ved fabrikken.

Henrikke og Kasper Skjervold hadde fire sønner hvorav tre fremdeles er å finne her ved bedriften. Det er Oscar, Hermann og Kasper. Den fjerde og eldste, Paul, arbeidet også på fabrikken en del år, men i 1925 utvandret han til Amerika.

Kaspers to sønner Arvid og Knut er ansatt ved bedriften, og Oscars datter, Brit, har også arbeidet her.

a.

Likestilling

Kasper Skjervold sen.

*Henrikke Skjervold
f. Larsen*

Paul Skjervold

Oscar Skjervold

Hermann Skjervold

Kasper Skjervold jr.

Arvid Skjervold

Knut Skjervold

*Brit Hansen
f. Skjervold*

Den gamle bruа i forgrunnen

John Guldbergs hytte „JOBU“ ved Oppsjøen

Under bedriftsvernøvelsen i september 1961 fikk troppen i oppdrag å bygge ei bru over smaleste stedet i Oppsjøen.

Den gamle bruа var svært dårlig, og troppens avsluttende øvelser skulle foregå i disse traktene, og John Guldbergs (vår meget avholdte leder for bedriftsheimevernet på Ranheim) — hytte «Jobu», som ligger like ved vatnet, skulle være standkvarter for forsvarerne av dette området

Ordren gikk ut på at vi skulle starte opp med arbeidet kl. 8.30 (avreise fra Ranheim kl. 7.00) og bruа skulle være ferdig kl. 19.00 samme dag. De to lagførerne R. Johansen og T. Barstad fikk i oppdrag å organisere og lede arbeidet.

Troppens 16 mann ble fordelt på følgende oppgaver:

Felle 16 trær (ganske store), kviste og barke, kappe opp i passe lengder

for bukker og langsgående dragere. Bringe stokkene frem til byggeplassen, lage 4 solide bukker og få plassert disse med passe mellomrom på 23 m, som var totallengden på bruа. Legge på langsgående dragere, spikre og bolte sammen og så legge på tversgående bord. Til slutt rekkverk på en side.

Kl. 18.45 var alt ferdig, og den høytidelige åpning av bruа ble foretatt med salutt og hele troppen marsjerte over bruа i raskt takt til tonene av «Broen over Kwai».

Selv syntes vi bruа ble bra, og Guldberg var svært tilfreds.

Et oppdrag ble vel gjennomført på fastsatt tid, og selv om det sikkert var en av de hardeste dagene karene har hatt på lange tider, var alle tilfreds.

T. B.

For ca. 40 år siden. — Sittende fra v.: Molla Barstad, Elmegård Johansen, Bergljot Eriksen og Astrid Hågensen. — Stående bak, f. v.: Olava Eli, Emma Sandvik, Tordis Olsen, Antonie Johansen, Jørgine Fossen, Ingeborg Sivertsen.

Stoff til neste nr. må være
innsendt til redaksjonen innen
10. mai 1962

